

גליון מס' 105 לפרשת וישב pinchasf@gmail.com	עלה רעיון לפרשת השבוע ע"י פינחס פרקש שנה שלישית – תש"ע
---	--

יוסף אביו ואחיו, מה קורה ביניהם? האם קנאה ושנאה?

"אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים. ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום. ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו שנאו אותו. ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי. והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחוינה לאלומתי. ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו ויוסיפו עוד שנאו אותו על חלומותיו ועל דבריו. ויחלום עוד חלום אחר ויספר אותו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי. ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיד להשתחוות לך ארצה. ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר."

הרקע לקרע

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"?

"אלה תולדות יעקב - יוסף" – אלה ישוביהן וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב.
סיבה ראשונה – "יוסף בן שבע עשרה שנה" ועל ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים – זהו אחר ישוב פשוטו של מקרא.
ומדרש אגדה דורש – תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים:
אחת – שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו. וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף.

זה נשטם וזה נשטם,
זה אחיו מבקש להורגו וזה אחיו מבקשים להורגו.
ועוד נדרש בו "וישב" – ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה, אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה?
רש"י

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"?

אלו המאורעות שאירעו לו והמקרים שבאו עליו.
ראב"ע

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"?

מאורעיו וילדיו אחר שישב שם, כי מאז שיצא מבית אביו היו ענייניו כמו קורות אבותינו בגלות ראשון. ומאז שחזר אל ארץ מגורי אביו היו קורותיו כמו שקרה לנו בבית שני וחורבנו וגלותו, וגאולתו לקץ הימין.
ספורנו

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"?

כשם שמצינו בעשו שפירש שבניו נולדו במגורי אביו קודם שהלך אך ארץ מפני יעקב ובניו בניו נולדו בהר שעיר, כן ביעקב פירש בניו של יעקב והיכן נולדו כאשר עשה בבני עשו. ועתה כותב "אלה תולדות יעקב יוסף" בני בניו היו שבעים והיאך נולדו. כיצד יוסף

בן שבע עשרה שנה ונתקנאו בו אחיו ומתוך כך ירד יהודה מאת אחיו והיו לו בנים בכזיב ובעדולם ונתגלגל הדבר שיוסף הורד מצרימה ונולדו לו במצרים מנשה ואפרים. ושלח יוסף בשביל אביו וביתו עד שהיו שבעים. וכל זה היה צריך משה רבינו לכתוב.

מדוע נכתב גילו של יוסף? 1

"בן שבע עשרה שנה" – להודיע כי עשרים ושנים שנה נעלם מאביו יעקב. שהרי בן שלושים שנה היה בעומדו לפני פרעה. ושבע שני השובע ושתי שנים של רעב ואז בא אביו. רשב"ם

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"? 5

אלה תולדות יעקב יוסף ואחיו אשר יזכיר. ואחז הכתוב דרך קצרה בשמותם שכבר הזכירם למעלה. אבל אמר "אלה תולדות יעקב", יוסף ואחיו אשר אירע להם ככה. ואפשר גם כן שירמוז "אלה" את כל הנזכרים בספר הזה. כאשר יזכיר ב"אלה תולדות עשו" בנים ובני בנים מלכים ואלופים כל אשר היו בהם עד זמן התורה, כן ימנה בתולדות יעקב בניו ובני בניו וכל זרעו, רק יזכיר בהם הפרטים בתולדותם.

רמב"ן

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"? 6

הכתוב מודיע ירושת יעקב. נתכוון להודיע מידת טובו שלא התנהג בארץ אלא בגירות, הגם שראה שעשו ירש ירושתו והאדון דקדק לומר אליו שנתן לו ביחוד את הארץ, אף על פי כן לא עשה בו רושם והיה מתגורר בגירות כמו שהיה אביו. שהיה מתנהג בה כארץ לא לו אלא כארץ כנען.

או יאמר הגם שהיא ארץ כנען הניתנת לו מורשה אף על פי כן היה גר בה עד שנתגלגלו הדברים על ידי תולדות יוסף ונמכר למצרים וירדו אבותינו מצרים והעלה אותם המבטיח לקיים הבטחתו אל הארץ וירשו נחלתם.

והיכן הם עשרת השבטים?

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"? 7

מהם אמרו כי יכוון לומר שהוא העיקר. ומהם אמרו כי כמו שאירע לזה אירע לזה – זה נולד מהול וזה נולד מהול.

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"? 8

הכתוב בא להודיע מכירת יוסף וצעריו של יעקב. הוא יעקב הגורם במה שביקש לישב. כי האדם גורם לעצמו את כל אשר תבואנה עליו. כי אין דבר רע בא מהאדון הטוב לכל ובפרט לידידו יעקב.

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"? 9

עוד ירצה להודיע שהגם שעברו כמה מאורעות רעות על יעקב מיום היותו נרדף מעשו ולבן עמוס התלאות לא יחשבו כולם כאין בערך מאורע זה של יוסף. "אלה" – פסל מאורעות שעברו עליו כי כולם כאין יחשבו על יעקב הרגשותיהם.

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"? 10

עוד יתבאר שראוי היה יוסף להעמיד י"ב שבטים כיעקב אלא על ידי מעשה פוטיפר יצאו עשרה מעשרה אצבעותיו ולא נשארו אלא ב'. "אלה" – פסל פרט אחד מהי"ב שלא היו בעולם.

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף"? 11

עוד יתבאר שיחס בני יעקב ליעקב ויוסף להיות שיוסף זנם בשני רעב ופרנסם, נקראו על שמו. באמצעות יוסף היה קיום לכל תולדותיו.

מדוע נכתב גילו של יוסף? 2

"בן שבע עשרה שנה" – נכתב כדי להוכיח את דברי הגמרא "לעולם יצפה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה".

אור החיים

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף" 12?

לפי שמאשים את יעקב על שביקש לישב בעולם הזה ישיבה של קבע להיות כתושב בעולם הזה במקום מגורי אביו, כי אביו לא עשה כן אלא היה בעולם הזה כגר וכאורח נטה ללון ויעקב לא למד ממנו לעשות כן על כן קפצה עליו רוגזו של יוסף.

לאברהם נאמר "כי גר יהיה זרעך" וגם יעקב יש לו חלק בפריעת חוב זה והוא ביקש ישיבה של שלווה במקום מגורי אביו. כי משנולד יצחק התחיל הגירות. ואברהם ויצחק היו מחזיקים את עצמם כגרים והיו נדים ומטולטלים ממסע למסע ולא היו קונים נחלת שדה וכרם והכל עשו כדי לשלם מהרה חוב "כי גר יהיה זרעך".

עשו הלך אל ארץ כי אמר אין לי חלק במתנה של הארץ הזו ולא בפריעת החוב. אבל יעקב היה בארץ כנען ורצה לקבל חלק במתנת הארץ. ולא רצה לשלם חוב "כי גר יהיה זרעך" על כן קפצה עליו רוגזו של יוסף. ואילו לא בטלה מיעקב ישיבה של מנוחה לא היו ימים אלו עולים לו למספר ת' שנה והיה מתאחר הקץ בהכרח.

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף" 13?

המדרש סובר שרצה יעקב לתקן מה שלא כיבד את אביו כל הימים הללו. על כן נתישב בארץ מגורי אביו וחשב כי בזה יתוקן גם העבר. וביקש לישב בשלוה על כן קפצה עליו רוגזו של יוסף, לקבל עונש גם על הימים שלא היה אביו מכובד מבנו שהוא עיקר זרעו. כמספר הימים ההם יהיה יעקב בלתי מכובד מבנו שהוא עיקר תולדות שלו.

מהו "רוגזו של יוסף"?

רוגזו של יוסף היינו חטאו של יוסף, אשר בו הרגיז לאלוקים במה שהביא דיבתם רעה על אחיו, מה שקורים לאחיהם עבדים, עד שהיה הדין נותן שלעבד נמכר יוסף. ואם כן אף אם לא היה יעקב מבקש לישב בשלוה מכל מקום היה עונש זה ראוי לבוא על יוסף, זולת שיוסף בן שבע עשרה שנה היה ולא היה בר עונשין עדיין בבית דין של מעלה. ולפי שנתחברו לרוגזו וחטאו של יוסף גם מה שביקש יעקב לישב בשלוה על כן מיהר ה' ועשה ליוסף בר עונשים קודם זמנו, וזהו לשון קפצה. חפץ ה' להביא עונש על יוסף קודם זמנו כדי לבטל ישיבתו של יעקב. כי עונש של יוסף לבד לא יספיק כי לא בר עונשין. וישיבתו של יעקב לבד גם כן לא יספיק להביא בעבור זה עונש על יוסף שלא חטא.

מה ביו עשיו ויעקב?

בית עשו נמשלו לחול ובית יעקב למרגלית. עשו היו שש נפשות והכתוב קורא אותם "נפשות" – לשון רבים. לפי שעובדים לאלוהות רבים. יעקב שבעים נפש היו לו והכתוב קורא אותם "נפש" לפי שעובדים לאל אחד. ומצד שהם עובדים לאלוהות הרבה על כן מצויה בהם תמיד המריבה ואינן בהסכמה אחת מצד ריבוי הדתות ואינן מתאחדים ומתחברים כחול זה שאינו מתחבר זה לזה. אבל ישראל מצד שעובדים לאל אחד, השלום מתוודך ביניהם. הרי הם כמרגליות התרוזים בחוט שדבוקים זה בזה על ידי החוט שמחברם – שפתי דעת ותורה המרבים שלום בעולם, כחוט זה התורז מרגליות.

כלי יקר

מדוע הזכיר "אלה תולדות יעקב יוסף" 14?

הנה מה שהסכימו השבטים שבטי יה למכור את אחיהם ותחילה רצו לשפוך את דמו שבהכרח החזיקו אותו לרשע ואיש משחית, עד שחשבו למצווה לבערו מן העולם, כי לא יתכן שבעבור קנאה קלת הערך על כותונת פסים שעשה לו אביו נהפכו הצדיקים האלה מצוקי ארץ לחבר רוצחים וחיתו טרף. זאת יבארו לנו הכתובים האלה ללמד זכות על השבטים מצד אחד, כי היתה כוונתם לשם שמים ועל כן לא מצאנו שנענשו על זה. כי היו בזה בגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלוקיו לא עזב ובכל זאת יגלה גם צדקת יוסף. מצד שני כי ישטמוהו בעלי חיצים בלא פשע ועל כן "ותשב באיתן קשתו".
מדוע נכתב גילו של יוסף? 3

יוסף הגם שהיה בן שבע עשרה והוא הצעיר בבית אביו. היה מנהיג את אחיו ומלמדם בענייני רעות צאן, כי היה מבין בזה יותר מאחיו.
 מלב"ם

מעשי יוסף

מהו "נער"? 1

"והוא נער" – שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו, ממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה.

מדוע "את בני בלהה"? 2

"את בני בלהה" – ורגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן.

מהו דבתם רעה? 1

"את דבתם רעה" – כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו. שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות. ובשלושתן לקה!

על אבר מן החי – "וישחטו שעיר עיזים" במכירתו ולא אכלוהו חי.

על דבר שסיפר עליהם שקוראין לאחיהם עבדים – "לעבד נמכר יוסף".

על העריות שסיפר עליהם – "ותשא אשת אדוניו"

"דבתם" – כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה, היה מספר.

רש"י

מהו "נער"? 2

"והוא נער את בני בלהה" – בעבור היותו קטן שמוהו בני השפחות שמש להם. כי אם ישרת אחיו בני הגבירה לא היה דבר רע וזאת היא "דבתם רעה". וטעם אבר מן החי דרש הוא כי הכתוב לא הזכיר מאחיו חוץ מבני השפחות.
 ראב"ע

מהו "נער"? 3

"נער" – בגמטריא שוטה.

מהו דבתם רעה? 2

"דבתם" – בגמטריא מות.

בעל הטורים

מהו "את אחיו"? 1

"היה רועה את אחיו בצאן" – בני לאה, לפי דרך ארץ קורא אחיו ולא בני השפחות.

מהו "נער"? 4

"והוא נער" – נערותו ורגילותו ומשתאיו היו עם בני בלהה ובני זילפה ומתוך כך התחילו אחיו בני לאה לשנוא אותו.

מהו "את אחיו"? 2

"את אחיו" – עם אחיו רועה ובשמחת נערותו היה נבדל מהם. ורגיל עם בני השפחות ולא עמהם, כמו נער. הולך ומונה כל מיני עניינים שגרמו לשנוא אותו. לפי המדרש אמר לאביו, כך מבזים הם בני השפחות, אבל אני מכבדם ואני רגיל אצלם.

רשב"ם

"היה רועה" – היה מנהיג ומורה אותם במלאכת מרעה הצאן.

מהו "נער"? 5

"והוא נער" – ומפני נערותו חטא להביא דיבת אחיו, כי לא ניסה ולא התבונן לאחרית דבר. אף על פי שהיה אז משכיל מאוד ושהיה אחר כך מורה לזקני הדור.

מהו דבתם רעה? 3

"ויבא יוסף דבתם רעה" – באומרו לאביו שאחיו הם טועים ומפסידים בבלי דעת כראוי במלאכת המקנה, שהיתה אז עיקר השתדלותם בקניית עושר ונכסים.

ספורנו

מהו "נער"? 6

"והוא נער" – הוא נער והוא עם בני בלהה ועם בני זילפה נשי אביו תמיד, לא יפרד מהם בעבור נערותו. כי להם ציוה אביהם שישמרוהו וישרתוהו, לא לבני הגבירות. והוא מביא מהם דיבת רעה אל אביהם ולכן ישנאוהו אלה הארבעה אחים. ואחר כך אמר כי אביו אהבו. ויראו אחיו האחרים כי אותו אהב אביהם יותר מכולם ויקנאו בו וישנאוהו. נמצא שנוא מכולם. בני הגבירות יקנאו בו למה יאהב אותו מהם והם בני גבירה כמוהו. ובני השפחות אשר לא יקנאו בזה למעלתו עליהם ישנאו בו בעבור היותו מביא דיבתם אל אביהם.

"נער בן שבע עשרה" – בעבור היותו קטן מכולם יקראנו כן. לומר כי לא היה מתחזק כאחיו ויצטרך להיותו עם בני בלהה וזילפה מפני נערותו.

לפי אונקלוס – כי מיום היותו נער הוא עמהם. הם גדלוהו כאב והם ישרתוהו. ומאלה יביא הדיבתם ולבני הגבירות בקנאתם.

רמב"ן

מהי "רעית" יוסף? 1

"היה רועה את אחיו בצאן" – בדרך אכילת הצאן.

מהו "נער"? 7

מזמן היותו נער והוא מתגורר ומתחבר עם בני בלהה. קורא אותו נער כי חוזר אל זמן הקודם.

בצאן נרמז שאכלים אבר מן החי.

מדוע ההדגשה "נשי אביו"?

"נשי אביו" – שהיו מזלזלים בבני השפחות. ומטעם זה עלול לצאת חשד עריות כי נחשבו בעיניהם כשפחות ולא במדרגת נשים.

כיצד יתכן שכל השבטים הסכימו למכירת יוסף והרי לא בכולם דיבר יוסף דיבתו?

מצינו שהשבטים היו יחד בעצה אחת במכירת יוסף ובכללם גם בני השפחות. אולי שגם בהם דיבר פרט איסור אבר מן החי. או אפשר שנשאו פנים לששה בני הגבירה והסכימו לעצתם במכירתו הגם שהיה ליבם שלם עימו.

אור החיים

מהו "דבתם רעה"? 4

כל האחים בני הגבירות היו מזלזלים בבני השפחות לקרות אמותם פילגשים ושפחות ואת בניהם קראו עבדים. ויוסף לבד היה מתחבר אל בני בלהה וזלפה כי אמר שהם נשי אביו

ממש. ומטעם זה זלזל ראובן בבלהה בחושבו שהיא פילגש ואיננה אשתו על כן בלבד יצונו. ומכאן ראייה ברורה שכל בני הגבירות הוציאו דיבה על בני השפחות לקרותן עבדים. ואותה דיבה רעה שהוציאו אחיו על בני השפחות הביא אל אביהם של בני בלהה וזלפה. כי היה להם לחוש לכבוד אביהם שלא לקרוא לבניו עבדים. וחשב כי אביהם יתבע עלבונם.

לכן רצו להורגו מרחוק על ידי חץ בטרם יקרב אליהם. מידה כנגד מידה כי הוא שלח בהם חץ לשונו הממית אף מרחוק, על כן רצו גם הם להמיתו מרחוק על ידי חיצים.

במדרש – שיסו בו את הכלבים. וטעמו של דבר לפי שחשבוהו למוציא דיבה ובעל לשון הרע. ואמרו חז"ל "כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים". כי כל המספר לשון הרע נדמה לכלב המנבח וחורץ בלשונו. יש אומרים שלכך שיסו בו הכלבים שיאכל ממנו אבר מן החי לשלם לו מה שאמר עליהם שאכלו אבר מן החי.

מהי "רעית" יוסף? 2

רעיה נאמרת בארבע עניינים:

1. סתם רעיית צאן.
2. בגלוי עריות.
3. בבעלי השררה והנהגת העם.
4. הולך לרעות את עצמו ואוכל מן הצאן.

משמע שאחיו היו רועים בכל ד' דברים ששיך בהם לשון רועה, אבל הוא לא היה בהסכמתם כי אם בצאן לבד.

ככולם היה להם לחוש לכבוד אביהם. כי מה שקראו לאחיהם עבדים היה להם לחוש לכבוד אביהם. העוסק בזנות מחלל גם כן כבוד אביו. אכילת אבר מן החי מוליד אכזריות בגוף האדם ובזה פוגם כבוד אביו כי נראה כאילו היה האכזריות קנין דבק בו מצד התולדה. כולם נוגעים בכבוד אביהם.

כלי יקר

מהי "רעית" יוסף? 3

או שרוצה לומר שהיה רועה ומנהיג בעת שהיו אחיו עוסקים ברעיית צאן היה מוכיח אותם ביראת ה' ורעה אותם דעה והשכל. והגם שזה יתראה כאילו היה בו מידת הגאווה, ראינוהו שהיה עניו ביותר. שהיה משרת את בני השפחות, הגם שהם היו בני השפחות והפחותים באחיו.

בני יעקב מן האמהות היו חושבים את בני השפחות כעבדים מצד אימותם ודברו עליהם דיבה לקראם עבדים. ובני השפחות גם הם נדברו רע על בני האמהות. והביא יוסף דיבת שני הצדדים מה שדברו רעה זה על זה אל אביהם כדי שיוכיחם אביהם ויעשה שלום ביניהם ויזהירם מזה.

והנה יוסף נהג את מידותיו על פי עצת שכלו באורח טובים. שהיה נער ומשרת את אחיו הפחותים במדרגה מצד ענות צדק ושפלות רוחו. ובכל זאת גבה ליבו בדרכי ה' ולא נפל לבבו להורות חכמה ודעת גם לאחיו הגדולים אשר ראה כי צריכים לעצתו וללמודו. וכן כאשר שמע דיבתם זה על זה הגיד זאת לאביו מאהבתו אותם וממדת האמת והשלום אשר מצאו קן בנפשו למען יוכיחם אביהם ויעשה עצת שלום ביניהם. אבל השבטים דנו כל זה לחובה שמה שרועה אותם ומנהיגם בעצה הוא מגאווה וזדון ליבו. ומה שמשפיל את עצמו לפני בני השפחות הוא משפלות מידותיו ורוע תכונתו שהפחות ידבק בפחותים. ומה שהביא דבתם אל אביו הוא מפני שרוצה להשפילם בעיני אביו ושהוא מוציא דיבה ומשלח מדנים.

מלבי"ם

מהו "נער"? 8

"נער" – משרת.

שהיה יוסף משמש אותם והם היו משמשים אותו – משמשים זה את זה.

מהו "דבתם רעה"? 5

"דבתם רעה" – שלא התנהגו עימו כראוי.

הנצי"ב

מהו "נער"? 9

"בצאן" – תואר המקום. כרועה היה עם אחיו בצאן. רק עבודת היום של משלוח היד קרבה אותו אל אחיו בני לאה. אך נער לא היה איתם. חיי נעוריו ושאיפת נעוריו התפתחו עם בני השפחות הנקראים לא אחיו אלא בני נשי אביו. הרי לפנינו נער שאין לו אם ואחים. כל השאר גדלו בחברת אחים, תחת כנפי אם ובהשפעת אהבתה. אך יוסף היה בודד, האם נפטרה בילדותו והשאירה רק אותו. בנימין עדיין ילד, לא חבר לנער. אצל אחיו הבוגרים לא מצא לו מקום, ולכן נמשך אל בני השפחות, אולי גם מתוך שמץ של יהירות. בפגישה עם הדוד המפחיד ראינו את ההבדל בין הגבירות והשפחות, סבורים היינו להניח כי רגש הכניעה לא אבד כולו מליבן ככל שעלה מעמדם כנשי יעקב. דבר זה אולי עבר גם אל האחים. בנפשו של יוסף היה חבוי השליט שלעתידי. הוא היה מעט גאה ומעט יהיר, באופן טבעי התחבר אל בני השפחות שאולי נכנעו לו מעט אולי החניפו לו מעט.

מה בקנאה והשנאה היהודית טוב יותר בעולם?

אמנם אין מקום לניגודים כאלה בבית יהודי, רגש החובה וההשתעבדות המשותפת למטרה אלוקית אחת והעבודה המשותפת במילוי תפקיד זה צריכים היו להשוות כל ניגוד. אולם האידיאל של הבית היהודי הינו רק תוצאה לחינוך התורה האלוקית והגורל היהודי. העם אשר בתכונתו הוא "עז שבאומות" ואיננו עם נכנע כל עיקר, אשר גם בתכונותיו יש מידת הנקימה והנטייה ובראשית ימיו הנה הוא מבצע גם פשע מתוך קנאה ושנאה, הנה עם זה כה התרומם והתעלה על ידי חינוך תורתו וגורלו עד כי פשעים גסים כשפיכות דמים וגילוי עריות לא נודעו בחוגו מאות בשנים. אם הוא הפך לרחמן שבאומות שאהבה ואחזה במשכנותיו. אם יכלה ההשגחה להעז, כפי שראו זאת הזמנים שעברו אך זה עתה, להפקיר אותו לגזרות מלכויות אשר במשך מאות בשנים היו עלולות לזרוע פירוד לבבות. קנאה ושנאה ממארת אל חיק המשפחה היהודית, כאשר בנים נאלצו להמתין למות אביהם ואחים צעירים למות הגדולים, כאשר בנים לא יכלו לבסס את מעמדם כל עוד חיו אבותיהם ובנים צעירים כל עוד חיו הגדולים. וכך הפכו קשרי המשפחה הטבעיים למכשלה וקללה. אם למרות כל זה יצאה המשפחה היהודית מלהט נסיונותיה מאהבת הורים, בנים ואחים מזהירה כיהלום וטהורה מפנינה. והעזות היהודית התעלתה לעמידת גבורה ואומנות אומן לעומת כל נסיונות ופתינות. הנה אין כל זה אלא ניצחון החוק האלוקי שלא יצא מתוכנו אלא התגלה אלינו, שחגג את נצחוננו המזהיר הראשון כאשר כבש את עצמנו.

מהו "דבתם רעה"? 6

מה שראה בהם מסר לאביו בלא לדון את אחיו לכף זכות – "דבתם רעה" על בני בלהה וזילפה. את דבתם על שאר האחים הוא מסר לאביו בצורה בלתי ידידותית.

רש"ר הירש

יחס יעקב ליוסף

מהו "בן זקונים"? 1

"בן זקונים" – שנולד לו לעת זקנותו.

כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.

דבר אחר – שהיה זיו איקונין שלו דומה לו.

מהו "פסים" 1?

"פסים" – מדרש אגדה על שם צרותיו שנמכר לפוטיפר ולישמעאלים ולמדינים.

רש"י

מהו "בן זקונים" 2?

"בן זקונים" – כי הולידו והוא בן תשעים ואחת שנה. גם כן אחיו בנימין קראו וילד זקונים ואחר אלה לא נולד לו.

מהו "פסים" 2?

"פסים" – כתונת מרוקמת.

ראב"ע

"וישראל אהב" – כל זה גרם הקנאה.

מהו "בן זקונים" 3?

"בן זקונים" – כי אחרון היה לי"א בנים, אבל בנימין לא נולד אחרי כן עד זמן מרובה והרבה קודם שנולד בנימין היה לו בן זקונים והתחיל לאוהבו.

מהו "פסים" 3?

"פסים" – מעיל.

רשב"ם

מהו "בן זקונים" 4?

"בן זקונים" – כי מנהג הזקנים שיקחו אחד מבניהם הקטנים להיות עמו לשרתו והוא נשען על ידו תמיד לא יפרד ממנו והוא נקרא לו בן זקוניו בעבור שישירתו לזקוניו. והנה לקח יעקב את יוסף לדבר הזה והיה עמו תמיד ועל כן לא ילך עם הצאן ברעותם במקום רחוק.

רמב"ן

מהו "פסים" 4?

"כתונת פסים" – לאות שיהיה הוא המנהיג בבית ובשדה.

ספורנו

מדע הקדים אהבת יעקב ליוסף?

"וישראל אהב" – הקדים לתת טעם למשטמתם של אחים לאח קטן. הגם שיוסף הוציא דיבת אחיו אף על פי כן לא היה דבר רע יוצא כי היו האחים מתווכחים עמו ומוכיחים אותו וסרה קנאתם, אלא לצד כי נוסף דבר זה שאהב ישראל מכל אחיו – יותר מכולן יחד. גם פרסם האהבה והודיעה להם במה שעשה לו כתונת פסים. והרי זה מגיד שידעו וידע אביהן שידעו. ומעתה בבוא השנאה לא היה לה תקווה לתקן ולשום שלום. והוא אומר "וישנאו אותו" פירוש ממה שקדם ממעשיו שהביא דבתם רעה.

מהו "ולא יכלו אחיו"?

"ולא יכלו" – לצד רואם כי הוא אהוב מכולן לאביו אין מציאות להתווכח עמו, כי דבריו יצדקו ולא דבריהם. וכיון שאינם יכולין להעמידו בתוכחת מגולה שיכלם על אשר

עשהו ולא ישוב עוד בדבר הזה אין מציאות לחזור בו.

"ולא יכלו דברו לשלום" – לעשות באמצעות זה שלום.

אור החיים

מדוע אהב יעקב את יוסף ביותר? 1

אף על פי שהיה עושה מעשה נערות כמותם, מכל מקום אהבו יעקב לפי שבהיותו אצלו היה מתנהג את עצמו כזקן ורגיל ופרקו נאה ולא ידע הנהגתו שעם אחיו. "לו" – דווקא לו היה בן זקונים ולא לאחיו. לפי שבהיותו אצלם עשה מעשה נערות כמותם ובהיותו אצל אביו הזקן היה עושה מעשה זקנה. ואולי לא רצה לשנות מן המנהג וידע להתנהג עם הנערים ועם הזקנים.

יש אומרים שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו. ולמה לא מסר לכל בניו מה שלמד? אלא ודאי לפי שכל בניו מאסו בחכמות ולא נתחברו אל יעקב לשמוע ממנו. אבל יוסף בן זקונים הוא לו שתמיד הוא פנה לו ליעקב ונכסף לשמוע מפיו מה שלמד משם ועבר על כן אהבו.

כך הזכיר כאן שלמות יוסף בפסוק "היה רועה את אחיו בצאן" – למעט כל מיני רעה אסורים. ואף על פי כן לא אהבו כי אם מצד "כי בן זקונים הוא לו" – בר חכים, כי גדול התלמוד.

מהו "פסים"? 5?

"כתונת פסים" – אחר שכבר בלבל ראובן יצועי אביו נטלה ממנו הבכורה ועכשיו מסרה ליוסף ועל שם זה עשה לו כתונת פסים לפי שהעבודה בבכורות והיה הבכור כהן לאל עליון, על כן עשה לכבוד ולתפארת כתונת זה הדומה לבגדי כהונה שהיה בהם כתונת תשבץ.

מדוע נאמר "בן זקונים הוא לו", אלא למי?

ואולי שעל זה נאמר "כי בן זקונים הוא לו" כאילו היה הוא הזקן והבכור שבכל בניו, לכך נאמר "לו" כי באמת לא היה הזקן שבכולם. כלי יקר

מדוע אהב יעקב את יוסף ביותר? 2

"וישראל אהב" – והיה טעם האהבה אם מצד שהבן הנוולד לעת זקנותו, אם מדרך הזקנים שיקח הבן הצעיר שיעמוד לפניו לשמשו והוא נקרא בן זקונים שעומד לשרתו בזקנותו.

מהו "פסים"? 6?

ולכן עשה לו כתונת פסים, כי יתר הבנים שהיו תמיד בשדה עם הצאן לבשו כדרך הרועים. אבל הוא שעמד בבית לפני אביו היה צריך ללבוש בגדי כבוד לכבוד אביו, שזה מחביבת מצוות כיבוד, ולכוננה זו עשה לו הכותונת הזאת. מלבי"ם

מדוע אהב יעקב את יוסף ביותר? 3

לא כתיב ויעקב אהב, ללמדנו שלא היתה האהבה משום דברים גופניים ושמוש טוב, אלא שראה בו עניינים רוחניים שראוי לאהבה. לא מצד המעלה לחוד אהבו ביותר אלא מצד שמעלה יתירה של יוסף היה בטבע יעקב יותר משארי בניו אשר מטבע הבנים להשתוות לטבע אביהם – בזה היה יוסף מצוין.

מהו "בן זקונים"? 5

"בן זקונים" – שאוהב היה להשתמש ביוסף כמו זקן הבוחר באחד מבניו לשמשו אף על גב שיש אנשי מעלה ממנו בבניו. והיינו משום מידת החסד ואהבת השלום שהיא מידתו של יעקב בהליכות עולם לו ובמידה זו היה יוסף מצוין מכל אחיו.

מהו "פסים"? 7?

"כתונת פסים" – שהגיע עד כף ידו, או מצוין באריגה כמו פסים הנצי"ב

מדוע אהב יעקב את יוסף ביותר? 4

למרות החולשות הנזכרות היתה אישיות נהדרת טמונה ביוסף וישראל ראה בו את בחיר בניו, הוא ראה את עצמו חוזר וקם בדמותו. בו ראה את היורש לכל קניינו הרוחניים.

מהו "פסים" 8?

"פסים" – מציין את כרכוב שולי הבגדים. כרכוב זה נעשה לכל בגד שבא להבליט את האישיות. היה זה אות כבוד שבא להראות את יוסף כנבחר לתעודה מיחדת.

מה היה החסרון בקבלת הדיבה של יוסף?

שכל זה לא היה נכון שעל יעקב היה לדחות את דיבתו כשם שבדרך כלל "ילד שעשועים" רק גורר אחריו תוצאות קשות בדברי ימי אבותינו ובקורות כל בית, דבר זה הוחלט כל צורכו על ידי התוצאות המרות שבאו בעקבותיו. הרי אלו חולשות החוזרות בנקל בחיי כל אדם, אך אינן אלא חולשות.

רש"ר הירש

יחס האחים

מהו "ולא יכלו דברו לשלום" 1?

"ולא יכלו דברו לשלום" – מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחד בלב. רש"י

מהו "לשלום"?

"לשלום" – אפילו לשלום.

ראב"ע

במה טעה יעקב?

ובזה טעה יעקב לשנות לבן בין הבנים, בענין שיכירו אחיו את האהבה אשר בליבו.

מהו "ולא יכלו דברו לשלום" 2?

"ולא יכלו דברו לשלום" – אף על פי שהיו צריכים לדבר עמו בענין הנהגת הבית ומרעה הצאן בהיותו מנהיג במצוות אביו, לא יכלו לדבר עמו לשלום וריעות כמנהג האחים.

ספורנו

מהו "ולא יכלו"?

"ולא יכלו" – יכולין היו אבל אינן רשאים, כדי שלא יתאמתו כל דברי דיבה שהביא עליהם. ויאמר אביו כי מתוך שנאה דיבר כל זה, על כן לא הי רשאים לדבר בפני אביהם בדברים המביאים לידי שלום.

כלי יקר

מה רצה יוסף בסיפור החלום? 1

"שמעו נא החלום" – לא די שסיפר החלום כי גם אמר להם שמעו נא, כלומר הבינו את הוראת החלום. ובזה הוסיף להטיל איבת אחיו עליו.

ספורנו

מה רצה יוסף בסיפור החלום? 2

צריך לדעת למה היה יוסף מגדיל השנאה במה שהיה מספר חלומות גדולתו מגידות, ומה גם אחר יודעו כי הוא שנא בעיניהם כאומרם שמסר עצמו למיתה. ואולי כי נתכוון להודיע אותם כי מן השמים העלוהו למעלה ומעשה יעקב היא בהסכמת עליונים ומזה יחדלו משנא אותו.

● או יתכוון להודיעם כי עדיין יצטרכו אליו ויבואו וישתחוו לו. ואולי כי בידעם כן ירחיקו השנאה לבל ינקום מהם לעת יפלו לפניו כי השבטים יכופו ראשם לגזירת אל עליון ולרצונו.

- או יכוון לקרב הלבבות יחד. ויוסף חשב שבספרו חלומותיו להם ידונו מעצמם כי לבו שלם עמהם כמשפט האחים האהובים. ולצד שקדמה שנאה וקנאה ננעלו שערי האהבה בליבם והיו דנים הכל להשתררות עליהם.

אור החיים

"המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו"

אנחנו נשימך מלך או אתה תמשול בנו בחזקה?

ראב"ע

ויותר נכון דעת אונקלוס – התהיה מלך עלינו או שלטון מושל בנו, כי לשניהם אדם משתחוה. לא תהיה עלינו לעולם לא מלך ולא מושל.

היו שונאים אותו על החלומות וגם על הסיפור שהוא מספר אותו להם כמתהלל.

רמב"ן

מה רצה יוסף בסיפור החלום? 3

יש בפירוש החלום שני דרכים האחד מלכות ממש והשני ממשלה. והנה המלכות היא בגדר ספק בפתרון, אבל הממשלה בגדר מוחלט. לזה השיבוהו על ספק מלכות ועל החלט ממשלה. כנגד מלכות אמרו "המלוך" – המסתפק אתה למלוך אפילו בגדר ספק. וכנגד החלט ממשלה אמרו "אם משול".

מהו הטעם בכפל "המלוך תמלוך" "משול תמשול"?

וטעם כפל "המלוך תמלוך" נתכוונו לומר ב' תמיהות האחת על המלכות מצד עצמה אפילו לא יהיה מלך אלא על פינת העמים דבר גדול הוא. ולא די זה אלא תמלוך עלינו שכבר באה להם הקבלה כי יהודה מלך על כולם.

עוד יתכוון בכפל הדברים – רעיוןך על משכבך סליקו.

מהו "על חלומותיו ועל דבריו"? 1

"על חלומותיו" – שהיו בחלומותיו פרטים רבים.

"על דבריו":

- לו יהיה שחלם כן לא היה מוציא מפיו כדברים האלה.
- כי על ידי מעשיו ומחשבותיו אשר התעסק בהשתררות על האחים הוא הסובב לחלום כל מן דין.
- שאינו מעלימו והוא מבקש לקיימו במה שמספרו ומבקש פתרונו הרי זה מגיד כי חפץ הוא למשול באחיו, ודבר זה יכפיל השנאה בהפלגה.
- שמדבר עמהם כרע כאח ולבבו חורש אוון להם ולזה תגדל השנאה בסיבה זו.
- עוד על דבריו שאינו מתבייש לדבר לאחיו הגדולים ממנו פנים בפנים שימלוך עליהם. וזה יגיד גובה ליבו בפשיטות מדבר גדולות וחושב כי הדבר פשוט עד גדר שלא יקפידו על הדבר ולזה גדלה שנאתם והיה מה שהיה.

אור החיים

מהו "על חלומותיו ועל דבריו"? 2

"ועל דבריו" – על דבתם רעה שהיה מביא לאביהם.

רש"י

מהם שלושת השנאות של האחים?

נזכרו שלוש שנאות כאן כי מתחילה שנאוהו על הבאת הדבה ומאז והלאה לא רצו לדבר עמו. ואחר כך כשחלם לא הגיד להם עדיין נוסח החלום אלא שהתחיל לדבר עמהם מיד הוסיפו עוד שנאו אותו. כי התחיל לדבר עמהם במקום שהם לא רצו לדבר עמו. ולפי שנאה זו היתה בלב ולא הרגיש בה יוסף על כן אמר דרך בקשה "שמעו נא

החלום". אז פתחו פיהם בעל כורחם ואמרו "המלוך תמלוך" לפיכך "ויוסיפו עוד שנוא אותו" לא זו ששנאוהו על חלומותיו אלא אפילו על דבריו שנאוהו כי רצה לדבר עמהם בעל כורחם.

כלי יקר

מהו "על חלומותיו ועל דבריו"? 3

"על חלומותיו" – על פרטי החלום שסיפר כמיחל שיתקיימו בו.

"ועל דבריו" – שאמר להם להעירם שיתנו לב להבין הוראת החלום.

ספורנו

מה חשבו האחים על אהבת יעקב ליוסף? 1

אבל אחיו דנו בו כוונה אחרת שבאמת אהבת אב לאחד מבניו בדרך געגועים אינה אהבה עצמית רק אהבה גשמית. אבל הם חשבו שאוהבו אהבה עצמית. וכן כאשר ראו כי אהב אותו מכולם ואי אפשר שלא ימצא גם בהם ילד שעשועים ולכן "ושנאו אותו".

והוא כי עד עתה רק אחד מן הבנים היה הלב והסגולה ויתר הבנים היו כקליפות. וישמעאל נדחה מפני יצחק ועשו מפני יעקב. ויצחק ויעקב ירשו ברכת אברהם – הבכורה והברכה וירושת הארץ והדיבוק האלוקי. ובאשר לא ידעו השבטים שעתה יתנוצץ העניין האלוקי על מטה שלמה ושכל שבטי יה יהיו לב וסגולה וראו שיעקב אהב רק את יוסף, חשבו שזה מפני שחושב שהוא הלב והסגולה ויתר בנין כקליפות. ובפרט שעשה לו כתונת פסים שמורה שרוצה ליחדו לעבודת ה' ולתת לו מעלת הבכורה ועל כן יצינוהו בבגדי כהונה וכותונת בד קודש. ובאשר נדמה להם שהוא איש גאה ואיש זדון משתרר עליהם ומוציא דיבה להבאיש ריחם בעיני אביהם. בפרט מה שראו בעניין החלומות כי חושב למלוך עליהם, ואם ירצה הבכורה ומתנות האלוקיות איך ירצה במלוכה ומשרה. ועל פי זה חשבו שהוא אם יצליח להטות לב אביו לכל זה יהיה סילון ממאיר לבית יעקב. לכן חשבו לכלות קוץ מכאיב מן הכרם לתועלת כללי, לא מקנאת איש מרעהו רק למען לא יחלל שרי קודש ויתן לחרם יעקב וישראל לגידופים.

מה חשב יוסף על אחיו?

יוסף בצדקותו ובטוהר נפשו החזיק את אחיו לאוהבים וחשב שהם יפתרו חלומותיו לטובה. אבל האחים שלא יכלו לסבול דברו לשלום כל שכן שחרה להם על דברו אהבה כמחזיק אותם לידידים. ולכן הוסיפו עוד שנוא אותו גם בפרט ששמעו את החלום. כי חשבוהו לעז פנים שלא יבוש מלכסות שנאה במשאוך בדברי אהבה ולא רצו לשמוע החלום כלל.

"המלוך תמלוך" – המלך הוא הנבחר בבחירת העם וברצונם והמושל הוא ביד חזקה. והאיש המושל ביד חזקה אי אפשר שיהיה מלך שמורה על רצון העם ובחירתם. ואם כן איך אפשר שתמלוך עלינו אחר שתמשול בנו, אם תמשול עלינו ביד חזקה לא תמלוך בבחירתנו ואם כן דברי החלום סותרים זה את זה?

מה חשב יעקב לגרום בהערתו ליוסף ומה באמת גרם הדבר?

אמנם מה שחשב יעקב על ידי גערתו לשכך חמת אחיו היה בהפך כי קנאו בו אחיו. כי ראו שיש איזה ממש בחלומות אלה וחשבו שאביו רוצה להמליכו על אחיו בשימסור לו הבכורה והברכה.

מלבי"ם

מה חשבו האחים על אהבת יעקב ליוסף? 2

"ויראו אחיו" – המה בני לאה שלא הביא דיבתם רעה, אבל המה שנאוהו מפני הקנאה. טעו בדמיונם וחשבו שלא משום אותה מעלה ביחוד שהיא שייך לבנים, אלא אהבו ביותר מכל אחיו אפילו לא היו בניו כלל, חושב אביהם שהוא גדול מהם משום הכי באה הקנאה בליבם.

"ולא יכלו דברו לשלום" – לא סבלו דברו עימם לשלום, דסבורים היו שהוא שונא אותם גם כן. אלא שמסתיר שנאתו וזה לא יכלו לסבול.

מדוע הוסיפו החלומות שנאה?

על הגדת החלום שלו הוסיפו שנאה יהיה איזה חלום שיהיה, באשר ידוע שאין להגיד חלום אלא לאוהב. והוא בא להגיד להם חלומם ומראה בזה שחושב אותם לאוהביו. וזה אינו אלא צביעות וחנופה שאינו מתקבל על דעת נקיה, אלא מכל מקום נענו לו עד שהגיע.

"המלך תמלך" – הנה יכול להיות שלבסוף יגבר עליהם וימשול בם, אבל לא ציירו היאך יגיע שיקבלו מלכות שלו ברצון. וכי חכם הוא מהם?

חשדוהו שמהרהר ביום שהוא נכבד וחכם מהם והרהורו עולה על משכבו, על כן שנאוהו על החלום. ועל שמצא לב להגיד להם החלום. אומנם לא קנאו בו עתה אחרי שהאמינו שאינו חלום צודק ורק הרהור שלו הוא.

"ויקנאו בו" – הבינו שזה לא אפשר שהרהר ביום שאבינו יראה בטוב להמליכו עליו מפני חכמותו ועל כן חלום צודק הוא וגם כי הגיע החלום לפתרון כזה.

הנצי"ב

מדוע "אותו"?

"כי אותו" – דווקא אותו שלא היה שייך אליהם, שלא היה איתם ביחסים ידידותיים, שהביא עליהם תוכחות מרובות, דווקא אותו ביכר אביהם. אהבת האב גררה את שנאת האחים.

מהו "לשלום"?

לא יכלו לדבר איתו לשלום, באופן המביא לשלום. או לא יכלו לשאת את דברו לשלום. לא יכלו לסבול כאשר דיבר איתם בידידות. במקום שיש ידידות שם אין מקפידים על כלום. במקום שיש מתיחות – שם מקפידים על הכל ודורשים לגנאי דווקא גינוני ידידות.

תחילה לא ייחסו האחים את החלום לעצמם, אך מששמעו את אביהם מפרש אותו כך, החלו גם הם להאמין בו וקינאו בו על העתיד הצפוי לו.

ביאור המעשה:

אנחנו רואים חובה לעצמנו לבקש אם לא הצדקה, הרי לפחות ביאור המאורע שלפנינו. הן אין לנו עסק עם חבר שודדים ורוצחים אשר הנקל להם להרוג ולרצוח בעבור כותונת. גם כאשר מצפון האחים התעורר במצוקת צרתם גם אז לא הוכיחו את עצמם על הפשע שבצעו ביוסף, אלא על קשיחות ליבם בלבד. על שאטמו אוזניהם משמוע את תחנוניו. את המעשה עצמו ראו לא כפשע, אלא כקשיחות לב.

יחס האיבה החל בקנאה ועליה נתווספה שנאה. הם שנאו אותו שכן מתוך חלומותיו דימו להכיר את מחשבותיו ותכניו, אך טרם יראו ממנו שכן לא האמינו בהגשמתם. אך מששמעו את החלום האחרון וראו כיצד אביהם תפש את הדבר. היאך לא ראה בו חלום גרידא, אלא שמר את הדברים בליבו וצפה להגשמתם, אז חזרה הקנאה להתעורר בשנאה. הם הלכו ונסתלקו! הדבר חדר למעמקי הכרתם כי יוסף עלול לקפח את זכויותיהם ומשום כך נסתלקו והלכו. הם בקשו לשמור על עצמאותם שראו אותה מקופחת על ידי דעתו של יעקב על מעמדו של יוסף בעתיד.

רש"ר הירש

תגובת האב

מה טעם גערת אביו? 1

"ויגער בו" – לפי שהיה מטיל שנאה עליו.

"הבוא נבוא" – והלוא אמך כבר מתה והוא לא ידע שהדברים מגיעין לבלהה שגדלתו כאמו.

יעקב נתכוון להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו, כשם שאי אפשר באמך כך השאר בטל.

"שמר את הדבר" – היה ממתין ומצפה מתי יבוא.

רש"י

מה טעם גערת אביו? 2

"ויגער בו אביו" – גערה עם בית – דרך קלון. ובלא בית – לשון השחתה.

"שמר את הדבר" – בליבו.

ראב"ע

מה טעם גערת אביו? 3

הוא גער אותו לשכך חמתם מעליו.

או טעם הגערה, לומר איך נשאך לבך לחלום החלום הזה, אין זה כי אם גובה לב ונערות שיעלו דברים כאלו על לבבך. והלא אמך כבר מתה והוא לא היה יודע שהדברים מגיעים לבלהה שגדלתו כאמו.

ויעקב נתכוון להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו בכך. אמר לו כשם שאי אפשר באמך כך הכל בטל.

רמב"ן

מה טעם גערת אביו? 4

"ויגער בו" להסיר קנאת האחים והחל בקושית "אני ואמך" כי מהמניעה המוחלטת היא. והטעם כי לא יעלה על הדעת כי בני יעקב תשיגם הגדולה מהאומות, אלא דווקא מאביהם. ומעתה אין מציאות שישתחווהו לו אביו. וממילא סתר החלום בפני האחים ולבבו לא כן יחשוב.

בחלום השני הסירו הספק שהיה להם בחלום הראשון שבא החלום לסיבת מחשבותיו. כי וודאי שלא חשב ולא עלה על דעתו להשתרר על אביו ואין זה אלא הודעת דבר מן השמים ולזה נכנסה בהם קנאה.

אור החיים

מה טעם גערת אביו? 5

"מה החלום" – אין זה כי אם רוע לב שתחשוב למלוך עלינו.

"ויקנאו בו" – בחושבם שבשביל מעלתו אצל אביו רם לבבו לספר כאלה על פני אביו.

"ואביו שמר" – שחשב שיהיה החלום אמיתי והיה מתאוה ומצפה שיתקיים.

ספורנו

"ואביו שמר" – לא היה רע בעיניו כל כך דבכל אדם מתקנא חוץ מבנו.

הנצי"ב